

**«Өзін-өзі тану» пәні бойынша олимпиаданың
IV кезеңін (республикалық) өткізуге арналған тапсырма**

10-сынып

Дәйексөздің бірін таңдап, соның негізінде аргументативті эссе жазыңыз. Көлемі- 250 сөзден аспайтын. Жазбаша жұмыс 50 ұпайға дейін бағаланады. Берілген уақыт-120 минут.

Дәйексөздер

1. «Барлық жақсылықтың басы ізгілік ... Ол саналы, адамгершілікті және әділетті болмай, лайықты өмір сүруге болмайтынын, және керісінше, лайықты өмір болмай саналы, адамгершілікті және әділетті болуға болмайтынын көрсетеді»(Эпикур).
2. «Даналар білім арқылы ғана дана емес пе? Білімнен басқамен кісі кемеңгер бола алушы еді. Демек, даналықтың өзі – білім» (Сократ).
3. «Алдынан үлгі таппаған – іні қараң, артына үміт артпаған – аға қараң» (Әбіш Кекілбайұлы).
4. «Адам бақытты болуға тиісті, ал бағы жанбаса, оған сол адамның өзі кінәлі» (Л.Толстой).
5. «Қуаныш сезімі адамға күш беріп, кісінің жігеріне жігер қосады. Алайда қуаныш пен Бақыттың арасында айырмашылық та бар. Өмірде адамгершілікке жат, әдептілікке сыймайтын жалған қуаныштардың да кездесуі мүмкін» (Әбу Насыр әл-Фараби).
6. «Батырлық тәуекел мен ақылдың есебінен шығуға тиіс. Тәуекел кейде ақылды да ақтап алады. Ал ақылсыз тәуекелді ештеңе де ақтап ала алмайды» (Б.Момышұлы).
7. «Ия, мен олардан ақылдырақпын, өйткені өзімнің ештеңе білмейтінімді білемін, ал олар білмесе де бәрін білеміз деп ойлайды» (Сократ).
8. «Аз сөйлер де, көп тыңдар хас асылдың баласы» (Махамбет Өтемісұлы).
9. «Тіл жүректің айтқанына көнсе, жалған шықпайды. Амалдың тілін алса, жүрек ұмыт қалады» (Абай Құнанбаев).
10. «Жек көруді – махаббатпен, жалғандықты – шындықпен, зорлықты – шыдамдылықпен жеңу керек» (Махама Ганди).

Бағалау критерийлері (ең жоғары ұпай – 50):

Критерийлер	Дескрипторлар	Ұпай саны
Бастапқы мәтіннің мәселелерін тұжырымдау- ең жоғары ұпай – 10	Қатысушы эссенің кез келген бөлігінде мәселені дұрыс тұжырымдайды. Дәйексөздің мағынасын рухани-адамгершілік тұрғыда түсіндіреді.	10

	Қатысушы мәселені тұжырымдауда, дәйексөздің мағынасын рухани-адамгершілік тұрғыда түсіндіруде қиындық сезінеді.	5
	Қатысушы мәселені тұжырымдай алмады, дәйексөздің мағынасын рухани-адамгершілік тұрғыда түсіндіре алмады.	0
Адамның рухани-адамгершілік табиғаты туралы білімдердің дәлдігі- ең жоғары ұпай – 10	Рухани-адамгершілік құндылықтар туралы білімдерді пайдаланады, тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттерін сипаттайтын сөз тіркестерін кеңінен қолданады. Адамның рухани-адамгершілік табиғатындағы құбылыстарға нақты анықтамалар береді.	10
	Рухани-адамгершілік құндылықтар туралы білімдерді пайдаланады, тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттерін сипаттайтын сөз тіркестерін қолданады. Адамның рухани-адамгершілік табиғатындағы құбылыстардың анықтамасын тұжырымдауда қиындық сезінеді.	5
	Рухани-адамгершілік құндылықтар туралы білімдерге ие емес, тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттерін сипаттайтын сөз тіркестерін аз қолданады. Адамның рухани-адамгершілік табиғатындағы құбылыстарға анықтама бере алмайды.	0
Адамның рухани-адамгершілік табиғаты туралы білімдердің жалпылануы- ең жоғары ұпай – 5	Тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттері туралы, рухани дәстүрлер мен жалпыадамзаттық құндылықтар туралы жоғары пайымға ие.	5
	Тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттері туралы, рухани дәстүрлер мен жалпыадамзаттық құндылықтар туралы пайымдауда қиындық сезінеді.	3
Тұжырымдалған мәселеге түсіндірме беру- ең жоғары ұпай – 5	Қатысушы дәйексөзге сүйене отырып мәселе тұжырымдайды. Мәселенің өзектілігін түсіндіру үшін көркем шығармадан немесе өмірден кемінде 2 мысал келтіреді. Адамдардың ниеттері мен іс-әрекеттерінен рухани-адамгершілік себептерді оңай тани алады.	5
	Қатысушы дәйексөзге сүйене отырып мәселе тұжырымдайды. Мәселенің өзектілігін түсіндіру үшін көркем шығармадан немесе өмірден 1 мысал келтіреді. Адамдардың ниеттері мен іс-әрекеттерінен рухани-адамгершілік себептерді тануда қиындық сезінеді.	4
	Қатысушы дәйексөзге сүйене отырып мәселе тұжырымдайды, алайда мәселенің өзектілігін түсіндіру үшін көркем шығармадан немесе өмірден бірде-бір мысал келтірмейді.	2

	Адамдардың ниеттері мен іс-әрекеттерінен рухани-адамгершілік себептерді тануда қиындық сезінеді.	
	Қатысушы дәйексөзге сүйене отырып мәселе тұжырымдай алмайды. Адамдардың ниеттері мен іс-әрекеттерінен рухани-адамгершілік себептерді тани алмайды	0
Бастапқы мәтін авторының ұстанымын сипаттау- ең жоғары ұпай – 5	Қатысушы дәйексөз авторының ұстанымын дұрыс тұжырымдаған. Дәйексөз авторының ұстанымын түсінумен байланысты қателіктер жоқ.	5
	Қатысушы дәйексөз авторының ұстанымын қате тұжырымдаған немесе мүлде айқындамаған.	2
Мәселе бойынша өз көзқарасын айғақтау- ең жоғары ұпай – 10	Қатысушы тұжырымдалған мәселе бойынша көзқарасын (автордың ұстанымымен келісіп немесе келіспей) білдірген, оны аргументациялаған (кемінде 2 айғақ келтірген)	10
	Қатысушы тұжырымдалған мәселе бойынша көзқарасын (автордың ұстанымымен келісіп немесе келіспей) білдірген, оны аргументациялаған (1 ғана айғақ келтірген)	5
	Қатысушы тұжырымдалған мәселе бойынша көзқарасын (автордың ұстанымымен келісіп немесе келіспей) білдірген, алайда оны аргументацияламаған немесе қатысушының пікірі мүлде баяндалмаған	2
Бағалау пікірлері мен өзін-өзі бағалауының дербестігі, тереңдігі- ең жоғары ұпай – 5	Адамгершіліксіз ниеттер мен іс-әрекеттерге қатысты сыни пікір білдіреді. Тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттеріне деген құндылықтық қатынас көрсетеді.	5
	Адамгершіліксіз ниеттер мен іс-әрекеттерге қатысты сыни пікір тұжырымдауда қиындық сезінеді. Тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттеріне деген құндылықтық қатынас білдіруде қиындық сезінеді.	2

10 класс
Задание 1 тура

Выберите одну из цитат и напишите на ее основе аргументативное эссе. Объем текста- не более 250 слов. Максимальное количество баллов- 50. Длительность тура-120 минут.

Цитаты

1. «Достоинство человека определяется тем, каким путем он идет к цели, а не тем, достигнет ли он ее» (Абай Кунанбаев).
2. «Совесть – это как компас, который дает возможность человеку не сбиться с пути, который дает оценку человеческим поступкам и деяниям» (Гарифулла Есим).
3. «Если в жизни есть смысл и цель, то смысл, этот и цель вовсе не в нашем счастье, а в чем-то более разумном и великом. Делайте же добро!» (А.П.Чехов)
4. «Дорожи не тем, что сын отца, гордись тем, что ты - сын человека» (Абай Кунанбаев).
5. «Человек высококачественный и нравственный в своей жизни вполне достоин уважения общества именно за свою честность и нравственность. Пусть его жизнь не озарилась блеском какого – нибудь необыкновенного деяния на пользу общую – все-таки его нравственное значение не потеряно» (Н.А.Добролюбов).
6. *«Молодость дана не для того, чтобы расправлять крылья, а для того, чтобы летать, делать чуть больше, чем тебе под силу, работать, работать»*(Олжас Сулейменов).
7. «Без глубокого нравственного чувства человек не может иметь ни любви, ни чести, – ничего, чем человек есть человек» (В.Г.Белинский).
8. «Гордость должна быть щитом, а не мечом» (Анри де Монтерлен).
9. «Сердце человека, не поверившего в то, что совесть и душа – это необходимая опора, не могут очистить ни одна наука, никакое искусство, ни один путь и никакой закон» (Шакарим Кудайбердыев).
10. «Честь нельзя отнять, ее можно потерять» (А.П.Чехов).

Критерии оценки (максимально 50 баллов):

Критерий	Дескрипторы	Количество баллов
Формулировка проблем	Участник (в той или иной форме в любой из частей эссе) верно формулирует проблему.	10

исходного текста- максимально -10 баллов	Трактует смысл цитаты с нравственно-духовной позиции.	
	Участник испытывает затруднения в формулировке проблемы, трактовании смысла цитаты с нравственно-духовной позиции.	5
	Участник не смог верно сформулировать проблему, трактовать смысл цитаты с нравственно-духовной позиции.	0
Точность знаний о духовно-нравственной сфере человека- максимально -10 баллов	Применяет знания о духовно-нравственных ценностях, широко употребляет в лексике характеристики, обозначающие духовно-нравственные качества личности. Дает точные определения явлениям в духовно-нравственной сфере человека.	10
	Применяет знания о духовно-нравственных ценностях, употребляет в лексике характеристики, обозначающие духовно-нравственные качества личности. Испытывает затруднения в формулировке определений явлениям в духовно-нравственной сфере человека.	5
	Не обладает знаниями о духовно-нравственных ценностях, мало употребляет в лексике характеристики, обозначающие духовно-нравственные качества личности. Не может дать явлениям в духовно-нравственной сфере человека.	0
Обобщенность знаний о духовно-нравственной сфере человека- максимально -5 баллов	Демонстрирует рассудительность о духовно-нравственных качествах личности, о духовных традициях и общечеловеческих ценностях.	5
	Испытывает затруднения в рассуждениях о духовно-нравственных качествах личности, о духовных традициях и общечеловеческих ценностях.	3
Комментарий к сформулированной проблеме-	Сформулированная участником проблема прокомментирована с опорой на цитату. Участник привёл не менее 2 примеров из художественной литературы или из жизни, важных для понимания проблемы. Свободно распознает духовно-нравственные мотивы в намерениях и поступках людей.	5

максимально -5 баллов	Сформулированная участником проблема прокомментирована с опорой на цитату. Участник привёл 1 пример из жизни, важный для понимания проблемы. Испытывает затруднения в распознавании духовно-нравственных мотивов в намерениях и поступках людей.	4
	Сформулированная участником проблема текста прокомментирована с опорой на цитату, но участник не привёл ни одного примера из художественной литературы или из жизни, важного для понимания проблемы. Испытывает затруднения в распознавании духовно-нравственных мотивов в намерениях и поступках людей.	2
	Сформулированная участником проблема не прокомментирована или прокомментирована без опоры на цитату, или прокомментирована другая, не сформулированная или вместо комментария дан простой пересказ цитаты или его фрагмента. Не смог распознать духовно-нравственные мотивы в намерениях и поступках людей.	0
Отражение позиции автора исходного текста- максимально -5 баллов	Участник верно сформулировал позицию автора цитаты по прокомментированной проблеме. Фактических ошибок, связанных с пониманием позиции автора цитаты, нет.	5
	позиция автора цитаты участником сформулирована неверно, или позиция автора цитаты не сформулирована.	2
Аргументация собственного мнения по проблеме - максимально -10 баллов	участник выразил своё мнение по сформулированной им проблеме, поставленной автором цитаты (согласившись или не согласившись с позицией автора), аргументировал его (привёл не менее 2-х аргументов);	10
	участник выразил своё мнение по сформулированной им проблеме, поставленной автором цитаты (согласившись или не согласившись с позицией автора), аргументировал его (привёл только 1 аргумент);	5
	участник сформулировал своё мнение по проблеме, поставленной автором цитаты (согласившись или не согласившись с позицией автора), но не привёл аргументов, или мнение участника заявлено лишь формально (например: «Я согласен / не согласен с автором»), или мнение участника вообще не отражено в работе.	2
Самостоятельность,	Высказывает критические суждения относительно безнравственных мотивов и поступков.	5

<p>глубина оценочных суждений и самооценок- максимально -5 баллов</p>	<p>Проявляет ценностное отношение к духовно-нравственным качествам личности.</p>	
	<p>Испытывает затруднения в формулировании критических суждений относительно безнравственных мотивов и поступков.</p> <p>Испытывает затруднения в проявлении ценностного отношения к духовно-нравственным качествам личности.</p>	<p>2</p>